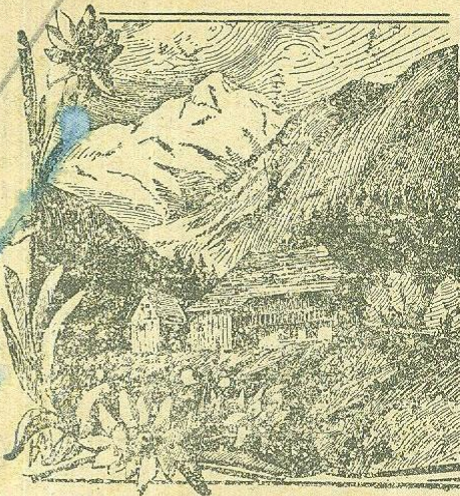

Неделко К. Караченев
Тадриби.

Роза

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ОРГАНЪ НА
БЪЛГАРСКОТО
ТУРИСТИЧЕСКО
ДРУЖЕСТВО

Съсман Маша Прочетна

Мажиници да се отиде турски
Машиници Осман - Машиници

LE TOURISTE BULGARE. — DER BULGARISCHE TOURIST.
СПИСАНИЕ ЗА ТУРИЗЪМЪ И ПРИРОДООПИСАНИЕ.

Редакторъ : С. Д. СКРИНСКИ.

Излиза мѣсечно (освѣтъ юлий и августъ). Струва за нечленове годишно 2 лева.
Въ странство 2-50 франка.

Всичко се изпраща : София, „Българско Туристско Дружество“.

Год. VIII. София, мартъ 1909 г. Брой 3.

библиотека
www.sportnabiblioteka.bg

Н. К.

Рахманлийската розова котловина.

(Продължение отъ брой 9, год. VII).

Поминъка си до освобождението рахманлийци търсѣли повече въ чужбина, главно въ Мала-Азия, дѣто тѣ се занимавали съ овцевѣдство като котленци въ Добруджа. И рахманлийци, като котленци, всѣка година изпращали въ село вълна и пари, а домашнитѣ си спождали прѣзъ 4—5 години*). Съ овцевѣдство се занимавали мнозина рахманлийци и въ селото си и въ околнитѣ турски села. Но главното занятие на рахманлийци, както и днесъ, било земедѣлие и особено изкарване на розово масло. Рахманлийци днесъ се занимаватъ и съ дърводѣлство (наплати и строителенъ материалъ), а малцина — и съ скотовѣдство — иматъ около 800 глави едъръ до-

*) Овцевѣдцитѣ рахманлийци въ Мала-Азия живѣли по турскитѣ села въ задруга по 5—10 души и по редъ спождали домашнитѣ си. Всѣки занасялъ въ село 50—150 лири турски отъ продажба на сирене, масло, агнета и часъ отъ вълната.

тези светитѣ месецъ на
Плевен отъ Души Делера

битъкъ, около 1500 овце и около толкова кози. Селяни отъ Рахманлий още продължаватъ да ходятъ и въ чужбина, но сега главно въ Ромжния и българска Добруджа като слуги*). Доста просвѣтени рахманлийци ставатъ учители, чиновници и офицери. Въ селото има и телеграфо-пощенска станция и клонъ отъ земеделска банка. И икономически, и културно с. Рахманлий ще се издигне още повече, когато се довърши шосето, което прѣко ще свързва Балкана (Шипка) съ Родопитѣ (Мезарь-Гедикъ), тундженската долина съ маричината, Казанлъкъ съ Пловдивъ. Тоя пѣтъ ще е единъ отъ най-приятнитѣ за туриста. Прѣзъ цѣлото пѣтуване по него жадния за обширни гледки погледъ на туриста постоянно плува изъ дивната картина, що прѣдставлява райски хубавото и богато Тракийско поле, Родопитѣ, Сръдна-гора и Балкана, а и изъ розовитѣ долини както между Балкана и Сръдна-гора, тѣй и ония въ пазвитѣ на подирната. За туриста тоя пѣтъ има и това прѣдимство, че почти прѣзъ всѣки петъ килом. тукъ той стига селище: на петъ килом. отъ Пловдивъ е с. Войводеново, на 10 — Калековецъ, на 15 — Стрѣма, на 20 — Алифаково, на 25 — Калжчлий, на 35 — Брѣзово, на 43 — Хамзаларе и на 50 — Рахманлий. При това цѣлиятъ пѣтъ до подирното село е добро шосе, по което твърдѣ приятно се пѣтува и съ велосипедъ. По поменатото вече разстояние (50 км.) Рахманлийската розова котловина е най-близкия розовъ центъръ отъ Пловдивъ къмъ Сръдна-гора: розовитѣ центрове Карлово, Калоферъ и Клисуря (прѣзъ Копривщица) сж далечъ отъ Пловдивъ на около 60 км., а Казанлъкъ — на повече отъ 90 км.

* * *

Тѣй като хубостъта, богатството и славата на Рахманлийската котловина е розата, затова азъ ще си позволя да спра малко вниманието на читателя на „Български туристъ“ и на самата роза.

За отечество на розата, която е една отъ най-старитѣ културни растения, се смѣта Иранъ и Задкавказко. Отъ тамъ тя се е разпространила по културнитѣ страни на стария изтокъ, въ Гърция и Римъ. Историята на розата е стара като свѣта: нейни изображения се срѣщатъ още у вавилонянитѣ, а името ѝ се срѣща често въ еврейскитѣ свещени книги (особно въ Еклизиаста). Розата споменува и Омиръ (въ VIII в. пр. Хр.). Отъ старитѣ историци пръвъ (въ V в. пр. Хр.) говори за нея Херодотъ, който я намѣрилъ въ Македония, и отъ тамъ Балканския полуостровъ се смѣта за отечество на розата. И днесъ тя вирѣе най-добрѣ въ южна България и Мала-Азия, дѣто намира най-сгодна за себе си почва и климатически условия. Гърцитѣ, чийто колонисти сж разнесли розата по цѣлия старъ културенъ свѣтъ и които всичко кичатъ съ легенди, за произхода на розата разправятъ различно. По едни, сжшитѣ вълни,

*) Отъ Рахманлий сега заминаватъ за чужбина годишно 100—150 души и то главно, казахъ, за Ромжния и българска Добруджа. Тамъ тѣ се бавятъ 1—3 години и се завръщатъ съ по 300—400 л. годишна печалба.

които изхвърлили на бръга на морето Венера, утаили тамъ и сѣмената на най-хубавото между цвѣтята, което тутакси се разцвѣтѣло, за да напои съ приятенъ дѣхъ въздуха, който родената така богиня на красотата вдишала за пръвъ пжтъ. По други, розата е произлѣзла тѣй: едно младо момиче, на име Розалия, което било обречено да служи въ храма на Диана — богиня на дѣвствеността и лова, поискало да се омжи за прѣкрасния Симедронъ. Затова Диана прѣвърнала момичето въ бодливъ храстъ; но подирниятъ на часа се окичилъ съ благовонни цвѣтя, които по името на момичето се нарекли роза. Въ начало, продължава приказката, розата била бѣла; тя станала червена отъ кръвта на Венера, която кръвь изтекла отъ нея, като се боднала съ розовъ трънъ, когато, слѣдъ смъртта на хубавеца Адониса, бѣгала прѣдъ гнѣва на яростния Марсъ. По друга легенда, въ розова китка билъ прѣвърнатъ отъ богинята на любовта и красотата Афродита нейния любовникъ Адонисъ, синъ на Кипърския царь Кипъръ. По четвърта легенда, розата изникнала отъ капкитѣ на кръвта на Адониса, убитъ на ловъ отъ дива сѣния, а по пета — отъ капкитѣ на нектаръ, що билъ излѣтъ отъ боговетѣ. Затова и розата служи за атрибутъ на много богове: на Афродита, на Ероса (богъ на любовта), на Флора (римска богиня на цвѣтята и пролѣтта), на Грациитѣ (Аглая — богиня на красотата, Талия — богиня на женската прѣлестъ и Евфозина — богиня на свѣтлата радостъ), че и на Музитѣ — богини на изкуствата (Калиона — на епоса, Евтерпа — на лирическата поезия, Мелпомена — на трагедията, Полихимния — на химнитѣ, Перисихора — на танцуетѣ, Талия — на комедията) и наукитѣ (Калио — на историята и Урания — на астрономията). Розата станала емблема на пролѣтъ, младостъ, на срамежливостъ и невинностъ, на милостъ, дѣвственостъ и красота, емблема на любовъ, на кратковрѣменностъ на житейскитѣ блага, символъ на любовница („Моята роза“), най-сетнѣ символъ на веселие и пиршество, раскошъ и изнѣженостъ. Съ розата сравняватъ лицето, устнитѣ, бузитѣ, прѣститѣ на хубавицата. Въ класическото изкуство на розата сжщо се дава видно мѣсто, напр. въ Помпейскитѣ фрески, въ свадбени и погребални сцени, въ мозайки и на монети. Въ срѣднитѣ вѣкове значението на розата още повече порастнало: католишката църква изцѣло я усвоила, приложила я къмъ своитѣ собствени цѣли и почнала усърдно да я култивира и възхвалява. Въ изкуството и литературата на християнскитѣ народи розата първоначално се прославя като райски цвѣтъ, като символъ на чистота и светостъ, че и като символъ на кръвта на Христа и още по-често на Прѣсветая Дѣва Мария — „роза на рая“.

По-рано розата се отглеждала въ монастирскитѣ градини, сетнѣ въ градинитѣ на владѣтели и най-сетнѣ и въ градинитѣ на частни хора. Отъ XIII. в. културата на розата бърже се развила на западъ, прѣдимно въ Провансъ, Иль-де-Франсъ, по Рейнъ и въ България.

Въ България розата най-напрѣдъ (прѣди 150—200 год.) се появила въ Казанлъкъ, дѣто тя намѣрила най-сгодни за себе си усло-

вия. Отъ тукъ тя постепенно се разпростира и заела цѣлото течение на Тунджа, сетнѣ поема долинитѣ на Стрѣма и Марица дори до Родопитѣ. Днесъ въ България е накичено съ рози едно пространство повече отъ 70,000 декара.

Дѣ, кога и при какви обстоятелства розата е била употребена пръвъ пжтъ за индустриални цѣли, не се знае. Но за най-старо отечество на тая индустрия се брой Индия, отдѣто тя се е разпространила въ Персия и Египетъ и, прѣнесена отъ турцитѣ и арабитѣ, се прѣхвърлила въ по-ново врѣме въ България и западна Европа. Розовото масло станало извѣстно въ Европа въ края на XVI. в. Въ Персия изкуството да се прави розово масло станало извѣстно по късно (въ началото на XVII. в.); но все пакъ откритието на това изкуство се приписва на перситѣ, защото персийската розова индустрия, макаръ и по-млада, сполучила да завладѣе въ скоро врѣме цѣлия пазаръ и да заглуши производството на масло въ Европа.

Производството на розовото масло въ България е станало извѣстно съ прѣнасянето на розовата култура въ нея; неговото производство и износа му постоянно се уголѣмява. Днесъ България изнася повече отъ 5,000 кил. розово масло, които донасятъ въ страната около 4,000,000 лв. Нашето розово масло отива главно въ Съединенитѣ Щаги (повече отъ 1,600 килг.) и Франция (повече отъ 1,500 килг.), сетнѣ въ Англия (около 900 килг.), Германия (около 700 килг.) и др.

Съ производството на розово масло се занимаватъ въ България 140 селища, а именно: 47 села въ Казанлъшко, 10 въ Ново-Загорско, 11 въ Старо-Загорско, 9 въ Чирпанско, 32 въ Карловско, 9 въ Татаръ-Пазарджишко (въ бившата Овчехълмска околия), 3 въ Пещерско и 19 въ Пловдивско (въ бившата Брѣзовска околия).

Между 19-тѣ селища въ Пловдивско е и с. Рахманлий, което произвежда най-много (до 40,000 мускала или около 190 кил.) розово масло отъ всички производителни селища въ България. На него съперничи само подобноименното му Карловско село *Рахманлари**). Прочее Рахманлийската розова когловина, разположена въ скутоветѣ на Самодивецъ, заедно съ подобноименния ѝ западенъ кжтъ на

*) България държи първо мѣсто въ розовата индустрия. Веднага слѣдъ нея иде Франция, но французкитѣ фабрики изкарватъ отъ розовото масло повече розова вода и розова помада — розово масло изкарватъ твърдѣ малко. Въ цѣла Франция се произвежда до 1,500,000 кил. цвѣтъ, отъ койго освѣнъ розова вода добиватъ и 30—40 кил. розово масло. Въ Германия (Лайпцигъ), дѣто култивирането на розата е почнало отъ скоро (едва отъ 1884 год.), розовиятъ цвѣтъ сжщо се употребява за произвеждане розова вода, за прѣваряване тереше и най вече за прѣработване на българското розово масло. Ако всичкитѣ розовъ цвѣтъ въ Германия би се употребилъ за получаване на розово масло, то би се добило едва около 20 килг. масло. Прѣработеното българско масло минава въ Лайпцигъ и другадъ за мѣстно произведение и се продава 100—200 лв. по-скжпо отъ нашенското. Другадъ розовата индустрия се е проявила отскоро и изкарва розово масло по-малко. Така, въ Мала-Азия, дѣто розата се работи отъ избѣгали изъ България турци, се произвеждатъ 10-на кил. масло, а въ Индия, Англия и Русия — твърдѣ малко.

стрѣмската долина, сж най-хубавитѣ и най-богатитѣ кжтчета отъ розовата област на България. Но заедно съ розовата си хубостъ, съ богатството и славата си Рахманлийската котловина е интересна още и съ миналото си, съ живописната си околностъ, и съ дивнитѣ гледки, които се откриватъ отъ върховетѣ на близкитѣ надъ котловината сръдногорски великани. Но за това ще продължа въ другъ брой на „Български туристъ“.

П. Е. Агапѣвъ.

Светитѣ мѣста въ Плѣвенъ.*

Прѣзъ лѣтото на 1908 год., слѣдъ като пропжтувахъ цѣла Европа, отзовахъ се най-сетнѣ въ Бѣлградъ. Тукъ се запознахъ съ виднитѣ сръбски обществени дѣйци, славянофили; край тѣхъ се запознахъ и съ българския воененъ аташе майоръ П. Ганчевъ, офицеръ отъ генералния щабъ, възпитаникъ на нашата, руската, петербургска военна академия и жененъ за руския. Въ милия кружокъ на П. Ганчевъ азъ се чувствувахъ като у дома си. Г-жа и г-нъ Ганчеви постоянно ни говорѣха за природнитѣ хубости на България и за нейния голѣмъ културенъ напрѣдкъ въ всѣко отношение: особено ме заинтересуваха съ „светитѣ мѣста“ въ Плѣвенъ. Живо заинтересуванъ съ паметницитѣ въ Плѣвенъ, въздигнати отъ комитетата „Царь-Освободителъ Александръ II“ за вѣченъ споменъ на рускитѣ герои отъ освободителната война, рѣшихъ и се запжтихъ за Плѣвенъ — запжтихъ се за ония мѣста въ България, дѣто прѣди 30 години кракътъ ми бѣ стжпилъ, — дѣто сърдцето ми много пжти бѣ се вълнувало при всѣка перипетия на плѣвенската обсада . . . запжтихъ се съ жена си за онова кжтче отъ българската земя, отдѣто прѣди 30 години съмъ ѣ писалъ най-милитѣ си писма, излѣзли изъ дълбочинитѣ на възторожената ми тогава душа . . .

Въ 5 часа сутринята съ гиздавъ и чистъ австрийски параходъ отпжтувахме изъ Бѣлградъ за Сомовитъ. Приятно и интересно е пжтуването по Дунава: при всѣки завой и всѣка гънка на брѣга изпрѣчватъ се прѣдъ очитѣ ви дивни гледки изъ поднебието на великата славянска рѣка. Параходътъ бѣ пѣленъ съ пжтници, нѣмци, маджари, сърби, ромжници, гърци и най-много българи. На другия день тъкмо въ 5 часа пристигнахме въ Сомовитъ. Кракътъ ни стжпи на милата и скжпа за всѣко руско сърдце българска земя. Съ трена отпжтувахме за Плѣвенъ. Съ постепеното приближаване къмъ Плѣвенъ една слѣдъ друга живо се рисуваха въ споменитѣ ми сценитѣ изъ живота ми, прѣкаранъ 4 мѣсеца изъ околноститѣ

*) Пжтни бѣлѣжки на руския генералъ П. Е. Агапѣвъ, печатани въ руския вѣстникъ „Варш. дневникъ“.

на Плъвенъ — изъ кървавата драма на плъвенската обсада. Слѣдъ половинъ часъ пжтуване ние пристигнахме при моста на р. Витъ; прѣдъ насъ въ срѣдъ полето изпъкна „паметника на побѣдата“, издигнатъ отъ комитета „Царь Освободителъ“ въ Асѣновитѣ ливади, дѣто се разигра послѣдната сцена на кървавата плъвенска драма — плъняването на Османъ паша съ цѣлата му армия. . . Сърдцата ни силно затуптѣха, неволни сълзи напълниха очитѣ ни, които неудържимо се лѣеха. . . Съпжтницитѣ ни българи съ умиление гледаха на нашитѣ сълзи, проронени на свободната българска земя. . .

Сомовитскиятъ тренъ спрѣ на плъвенската гара; слѣдъ 5 минути пристигна и бързиятъ влакъ отъ София, съ който влакъ пжтуваше изъ София за Плъвенъ прѣдседателятъ на комитета „Царь Освободителъ“, г. нъ Стоянъ Заимовъ. Прѣдадохъ Заимову писмото, адресирано нему отъ П. Ганчевъ. Запознахме се, горѣщо се разцелувахме и заедно съ единъ файтонъ отпжтувахме за Плъвенъ. Стоянъ Заимовъ е главния виновникъ по създаването „светитѣ мѣста на признателна България“: по негова щастлива идея и по негова лична инициатива признателна България, въ лицето на комитета „Царь Освободителъ“, въздигна редъ отъ дивни спомени за рускитѣ герои отъ освободителната война, които спомени дълбоко и живо трогватъ всѣко руско сърдце. До освободителната война Стоянъ Заимовъ е билъ единъ отъ главнитѣ организатори на българскитѣ революционни движения прѣзъ 1870—76 г., другаръ на Василъ Левски и Хр. Ботевъ. Два пжти е билъ осжжданъ на вѣчни окови и изпращанъ на заточение отъ турскитѣ власти; първомъ въ крѣпостъта Диарбекиръ, второ въ крѣпостъта Сенъ - Жанъ - Д' Аркъ.

Пристигнахме въ Плъвенъ; посѣтихме първомъ „кжщата музей Царь Освободителъ Александръ II“. Въ тази кжща рускиятъ императоръ Александръ II е приелъ плѣнения Османъ паша и му възвърналъ сабята. Кжщата е прѣввѣрната въ чудесенъ музей, въ който музей съ вкусъ, умѣние и съ вѣрна историческа мисль сж наредени всичкитѣ музейни прѣдмети. Кжщата музей се намира въ срѣдата на раскошенъ паркъ, зацвѣтенъ съ разни видове цвѣтя, а величествената ограда на парка ви поразява съ своята оригиналность; направена е отъ турски топове и руски бердани и кринки. . .

Величествениятъ мавзолей църква-гробница, въ която се пазятъ священитѣ останки — коститѣ — на рускитѣ герои, съ своята внушителна ограда, вѣоржжена съ руски грамадни мортири, и съ своята архитектурна красота, дълбоко трогва руската душа. . . Въ гробницата на мавзолея поплакахме съ жена си. . . Пролѣхъ горѣщи сълзи за другаритѣ си, останкитѣ на които виждахъ наредени въ красиви саркофази.

По булеварда „Куропаткинъ“, още несвѣршенъ, възкачихме се въ Скобелевския паркъ-музей. Прѣдъ хубостъта и грандиозностьта на парка азъ свалихъ шапка и отъ дѣнъ душа се помолихъ Богу за падналитѣ тукъ руски герои — Скобелеви другари. Въ срѣдата на Скобелевския паркъ музей се издига величественъ паметникъ — гробница. Въ тая гробница - паметникъ се пазятъ священитѣ

останки на най-храбритѣ отъ храбритѣ другари на Скобелева, загинали въ боеветѣ на 30. и 31. августъ 1877 г. при „Зеленитѣ гори“ . . . И тукъ си поплакахме и си спомнихме кървавитѣ дни при „Зеленитѣ гори“ . . .

Азъ нѣма и не мога повече да описвамъ „светитѣ мѣста на Плѣвенецъ“: трѣбва лично да се видятъ, за да бжлатъ добрѣ разбрани и дълбоко почувствувани . . . Необекновено чувство обхваща душата на русина, особено на оногова, който лично е участвувалъ въ освободителната война, когато разглежда светитѣ мѣста въ Плѣвенецъ. Отъ една страна сълзитѣ на скръбъта неволно текатъ, като гледашъ разбититѣ, продупченитѣ и насѣчени черепи съ саби, крушуми и парчета отъ гранати и неволно ти теква мисълта: „Ето, това сж твои съврѣмници, твои другари по оржие, твои съратници, а между тѣхъ има и мнозина лично тебъ познати“. А отъ друга страна ви обхваща чувството на умиление и гордость, като виждате съ какво уважение, по-добрѣ да кажа, съ какво благоговение се отнасятъ българитѣ къмъ свещенитѣ останки на рускитѣ герои . . . — Днитѣ, които прѣкарахъ въ Плѣвенецъ на поклонение, бѣха работни дни, при все това мавзолея паркъ - музей и къщата - музей бѣха прѣпълнени отъ гости — поклонници, надошли въ Плѣвенецъ изъ разнитѣ краища на България да се поклонятъ прѣдъ свещенитѣ останки на героитѣ. Отъ двѣ години врѣме обичай е станалъ въ България да се ходи на поклонение въ Плѣвенецъ, както у насъ, въ Русия, е старъ обичай да се ходи на поклонение въ Киевъ.

Ние, руситѣ, знаемъ само да ходимъ въ Парижъ, Лондонъ, Виена, Ница и пр. и пр., като търсимъ тамъ нѣкакви си развлѣчения и изтънчаване на вкуса. Нека ми бжде позволено да се изповѣдамъ тукъ: въ продължение на 40 години отъ живота си пропжтувалъ съмъ нѣколко пжти надлъжъ и ширъ западна Европа — не съмъ оставилъ кжтче отъ Швейцария, отъ Южна Франция и отъ Италия да не посѣтя и потърся забавление и културни наслаждения, но нека си призная, че никждѣ не е било така отраднo и приятно, радостно на моето руско сърдце както въ България — при гледката на светитѣ мѣста въ Плѣвенецъ. Тукъ ни обичатъ, тукъ ни почитатъ и уважаватъ, тукъ почти всички ни разбиратъ отъ езика. Тукъ рускиягъ човѣкъ се чувствува като у дома си. Въ градината при мавзолея съ чемширъ и цвѣтя е написано: „Боже, пази България и Русия“. Тозъ надписъ ме трогна до сълзи . . . Повтарямъ, тукъ, въ България, насъ, руситѣ, ни обичатъ, почитатъ, даже обожаватъ . . . Уви, врѣме е вече за насъ, руситѣ, да насочимъ нашитѣ задгранични пжтувания въ България, за да видиме и почувствуваме, какъ тукъ обичатъ и уважаватъ нашата родна земя и да се порадваме на голѣмия културенъ подъемъ на създадената отъ насъ България. Особено приканвамъ нашигъ, рускитѣ, офицери да посѣтятъ светитѣ мѣста въ Плѣвенецъ и пропжтуватъ прѣзъ цѣла България. Има какво да видятъ и на какво да се порадватъ.

Нѣколко думи за българската армия: сутринъ рано седя на балкона на хотелъ „Балканъ“ и се любувамъ оттамъ на вели-

чествения мавзолей. Слушамъ шумъ отъ барабани, слѣдъ малко виждамъ цѣла дружина отива на обучение. Стѣпката и походката на войниците сж съвсѣмъ по нашему, по руски; войниците пѣятъ войнишки пѣсни на руски мотивъ; по облѣкло войниците и офицеритѣ съвсѣмъ приличатъ на нашитѣ. Юначната стѣпка и гордата осанка на българския войникъ дълбоко ме трогна; отъ радостъ и умиление стлзи проронихъ. . . Искаше ми се да хвъркна отъ балкона и да кацна прѣдъ дружината и гърмогласно да я поздравя: здравѣйте юнаци, и да разцалувамъ и войниците и тѣхнитѣ учители — офицеритѣ. . . Напускамъ балкона, за да слѣза на улицата и по-отблизо да се понагледамъ и понарадвамъ на българската армия. При вратата на балкона се изправи прѣдъ менъ служителя при мавзолея, фелдфебелъ пионеръ, по руски ми отпрапортува и ми подаде записка. Записката бѣ отъ г - жа и г - нъ Рачеви — канѣха ме на обѣдъ. Здравата и горда войнишка осанка на фелдфебеля и отпрапортуването му чисто по руски още повече ме трогна, и азъ, безъ да му мисля много - много, пригърнахъ го като близъкъ роденъ братъ и горѣщо го разцалувахъ. Слѣдъ това го разпитахъ, отдѣ знае руски.

„Какъ да не зная руски: моитѣ първи учители бѣха руски офицери. До прѣди нѣколко години въ нашата армия командата бѣше се по старому, т. е. по руски“ . . .

Да, господа, руски люде, намъ е нужно да посѣцаваме отсега нататкъ България и не само да видимъ и да се радваме на светитѣ мѣста въ Плъвенъ, но и да обединимъ, обединимъ съ родствения намъ български народъ, съ неговата млада и юначна армия, наша рожба; и колкото по - крѣпко бжде това обединение, толкова по - богати ще бждатъ неговитѣ, въ бждеще, исторически резултати . . .

Сегашния, новия Плъвенъ не можахъ да узная: въ врѣме на войната той бѣ мръсна турска паланка, днесъ той е благоустроенъ градъ съ нови нѣколко етажни здания, съ широки улици и съ хубавъ и снабденъ съ удобства хотелъ „Балканъ“. Градъ Плъвенъ засега е голѣмъ търговски центъръ за вътрѣшна търговия въ страната. Светитѣ мѣста на признателна България му готвятъ близко велико бждеще.

Въ Плъвенъ прѣживѣхме два дни въ милата срѣда на г - жа и г - нъ Рачеви, дѣто прѣзъ всичкото врѣме на прѣбиваването си тукъ имъ бѣхме съ жена си мили и скжпи гости. Благодарение на любезността и услужливостта на г - да Заимовъ и Рачевъ можахме съ надлѣжнитѣ удобства да посѣтимъ околноститѣ на Плъвенъ, особено „Волинская гора“, дѣто командованиятъ отъ менъ баталионъ проживѣ отъ 12. октомврий до 28. ноемврий.

Завърнахме се въ Русия, като донесохме съ себе си най - милитѣ и най - скжпи спомени за святитѣ мѣста въ Плъвенъ и изобщо за добрия, гостоприемния и признателния български народъ.

А. Д. Цвѣтковъ.

Изъ Македония.

(Продължение отъ бр. 1).

Напуснахъ р. Сливница, а заедно съ нея и пояса на широколистнитѣ дървета. Пътътъ извира на лѣвата страна на рѣката и, за да измами висинитѣ, прави чести зигзаги. Той никакъ не е уморителенъ, понеже мами погледа и алпийската природа отвлича вниманието на пътника. Той е цѣль паркъ, проточенъ подъ сѣнкитѣ на вѣковни борове, надъ банкитѣ на които се надвѣсили алени малини. Тѣ сж тукъ единствената причина да не може пътникъ да стигне наврѣме „конака“ си.

Чамъ - кория! Ето дивенъ край, нападнатъ отъ човѣци, които сѣкатъ хубавитѣ гори, за да въздигатъ великолѣпни вили и дворци, да прокаратъ пѣтища и чешми, и понижатъ телефонни и телеграфни жици, закачени за чамоветѣ. Тукъ често се рѣшаватъ сѣдбоносни въпроси и се пишатъ воинствени статии. Оттукъ едни пишатъ и ни учатъ, че тѣ ни водятъ къмъ слава и величие, че тѣмъ дължимъ хлѣба и въздуха, а други ни убѣждаватъ, че правителството било причина на суша и гладъ, наводнения и кризи, и че Господъ си вдигналъ берекета и ще поддържа тѣзи неволи, докато стои на власть тази партия! — Кого да слушаме, кому да вѣрваме и що да правимъ? — Четй, мисли и рѣшавай, па пий отъ сладоститѣ на този изворъ.

Да, тукъ наистена е мѣсто на сладка почивка посрѣдъ роскоша на богатствата и природата, които тукъ заедно живѣятъ. И ние рекохме да направимъ честь на този раскошъ съ своята двучасова почивка и вземемъ дѣлъ отъ благата на Чамъ - кория — щастливци!

До зелена, та дори алена поляна, заобиколена съ кичести борове — хотелъ и гостинница и ние всрѣдъ този раскошъ и поезия сърбаме — кафе, лимонада, бира — кому вкуса какъ диктува, кому кисията какъ разрѣшава . . . Не сме ли и ние отъ щастливитѣ?

Тихъ дѣждецъ прорѣмоли, колкото да дезинфектира атмосферата и декорира растителността съ течни брилянти. Той полѣ и прохлади пѣтя. Слѣнцето изново блесна и лжчитѣ му се зацѣлуваха съ трѣвитѣ и накита имъ. Дружината, дваждъ по-бодра, крачи по отличния пѣтъ къмъ „Соколецъ“. Женскитѣ свѣтъ е плѣзналъ по него да диша прѣчистения въздухъ. Той се спира на компзии по ония кривули, отъ които се откриватъ по-широко омайнитѣ гледки, а слѣнцето кжпе ли, кжпе непосредствено тѣзи галени дѣца на природата! Други сж плѣзнали по малинаша като копринени буби по зелена шума и лакомо лапатъ алени малини. Дѣчица тичатъ и като лѣстовички чуруликатъ около тѣхъ, докато получатъ направо въ зѣпналитѣ си устица по нѣкоя малина отъ нѣжнитѣ прѣсти. Сжщи пиленца!

А слѣнцето оживително отъ часъ на часъ праща все по-полегати лжчи и отхвърля живи сѣнки по очарователнитѣ ландшафти. Тукъ - тамъ гойни говеда хрупкатъ крѣхка сочна трѣвица . . . Кой художникъ може, нека нарисува тая картина! Но нѣма още такава четка, която да прѣдаде тѣзи хубости, както азъ нѣмамъ думи да

ги разкажа и перо да ги опиша! — „Ела и вижъ! и не бжди невѣренъ, но — вѣренъ“! бѣше казалъ божествениятъ учителъ на ап. Тома. Кой ли не пѣ, дѣ ли не тичахме, дѣ ли се не борихме като сѣщи дѣца по зеленитѣ морави? Шо ли не правихме? — Ние бѣхме захласнати, та не помнимъ. Това е кжтъ отъ Чамъ - кория! Още едно възвишение! На него се мждри царска барака, топната въ борове и зеленина. Ето ни и тукъ! О чудо! Този хълмъ владѣе хубоститѣ — на изтокъ въ подножието ти е цѣла Чамъ - кория . . . Прозорцитѣ на вилитѣ ѝ горятъ въ огънь и отблѣскватъ лжчитѣ, които те ослѣпяватъ и не позволяватъ да ги гледашъ. Колко сж капризни! И туркината толко се не крие! . . . На западъ — искърскиятъ проломъ, въ дѣното на когото се цѣлуватъ водитѣ на Лѣви, Черни и Бѣли Искъръ и како пѣятъ своята пѣсенъ, мелодията ѝ ечи отъ урва на урва и отъ чука на чука въ далечинитѣ, та пълни пространствата и самотиитѣ. Долу се мждри селце Бѣли - Искъръ, което слѣдъ нѣколко часа ще заспи въ люлката на Рила като „бебе“.

Намъ не ни се става. Намъ е мжно да се раздѣлимъ съ онава, що е прѣдъ очитѣ ни, но слънце клима низко и заповѣдва! Ахъ, ако бѣше живъ Исусъ Навинъ, щѣхме да го замолимъ да го спрѣ! А ние не притежаваме тая вѣлшебна сила, това е жалко! Вижда ли ли сте, какъ става жена, на която се не меси хлѣбъ? Така станахме и ние, напуснахме хубавото шосе, завихме на югъ, за да не минемъ прѣзъ селото, та да спечелимъ врѣме и пжтъ и отчасти поне да наваксае изгубеното и се установимъ за ношувка татъкъ нѣйдѣ, дѣ тече и пѣе р. Бѣли Искъръ. Молихме двама хора, които ни стигнаха, да ни покажатъ мѣсто, откждѣто по - лесно можемъ да прѣбродимъ рѣката съ конетѣ, давахме имъ 50 ст. и тютюнъ за услугата, но тѣ нерачиха. Вървимъ напосоки, докато опрѣхме на мѣстото, дѣто рѣката бродъ нѣма. Нито врѣме има, нито дума може да става за връщане назадъ. А насрѣща ни островъ всрѣдъ рѣката, запазенъ околорвръстъ съ листнати гжсти дървета. Той ни плѣни. Рекохме: „Тамъ ще ношуваме“! Речено и свършено. На бърза ржка се изухме, растоварихме багажа, разпрѣдѣлихме го по нашитѣ гърбоѣе, уловихме конетѣ и изъ врателомна стрѣмина чудно ги смъкнахме, прѣгазихме рѣката и цѣли измокрени се установихме на този островъ, недоволни отъ извършеното! „На Вамъ кестерме“! Докато всичко това извършихме, ние можехме два пжти да заобиколимъ прѣзъ селото и на три пжти по - хубаво мѣсто да се разположимъ. А сега сме уморени и мокри подъ открито небе, безъ мѣсечина и безъ дърва. Ето, това се вика по турски „кестерме“, което страстно люби бѣлгарина, и отъ което едвали има нѣкой да не е страдалъ и да не се е билъ у главата. Но кажете, за Бога, коя чета и коя армия е могла да избѣгне подобни грѣшки? Не на тия ли грѣшки се дължатъ цѣли погроми? Не отъ тѣхъ ли плачатъ сираци и вдовици? Не отъ тѣхъ ли отговорнитѣ войводи, царе и полководци се самоубиватъ, биятъ главитѣ си въ стѣнитѣ и умиратъ въ припадъци! И ние не правимъ изключение!

(Слѣдва).

Руски туристи въ България.

Ялтинското отдѣление на Кримско-Кавказкия планински клубъ досега устрояваше излети само изъ рускитѣ земи, обаче занарѣдъ то разширява своята програма, като прѣдвижда въ нея отдѣлна точка за прѣдпримане научни излети въ чужди страни. Първия такъв излетъ ялтинскитѣ туристи ще направятъ въ България прѣзъ сѣгашия лѣтенъ сезонъ, за която цѣль управлението на отдѣлението иска отъ Българското Туристско Дружество съдѣйствиe, като му съобщатъ нужнитѣ свѣдѣния, които биха дали възможность на излетницитѣ свободно да се ориентиратъ при пътуването си изъ България.

Писмото на Ялтинското отдѣление :

Въ Българско туристко дружество.

Полезьа экскурсій въ тѣ или другія страны на огромномъ пространствѣ нашей территоріи, имѣющихъ цѣлью болѣе или менѣе полное изслѣдованіе данной мѣстности, изученіе ея въ историческомъ, географическомъ, этнографическомъ и др. отношеніяхъ - несомнѣнна и устройство такихъ экскурсій составляетъ одну изъ благодарнѣйшихъ задачъ каждаго учрежденія, преслѣдующаго туристическія цѣли.

Однимъ изъ такихъ учреждений является Ялтинское Отдѣленіе Кримско-Кавказскаго Горнаго Клуба которое кромѣ устройства экскурсій по горамъ Крыма, въ интересахъ огромной массы туристовъ ежегодно его посѣщающихъ, расширило свою программу, включивъ въ нее съ 1908 г. и заграничныя экскурсій.

Въ 1909 же году Правленіе Клуба намѣрено совершить экскурсію въ Болгарію, которая будучи населена славянскими народностями, родственными русскимъ, всегда вызвала со стороны послѣднихъ горячія симпатіи и посѣщеніе ея, по мнѣнію Правленія имѣло бы немаловажное значеніе для русскихъ экскурсантовъ, давая возможность болѣе полно ее изслѣдовать, изучить историческіе памятники, познакомиться съ природой, съ бытомъ населяющихъ се жителей и пр.

Въ виду того, что предполагаемая экскурсія въ Болгарію первая пробная, и не имѣя поэтому никакихъ указаній относительно болѣе или менѣе удобныхъ маршрутовъ, способовъ передвиженія внутри страны и стоимости ихъ, помѣщенія для экскурсантовъ и пр., Правленіе Ялтинскаго Отдѣленія позволяетъ себѣ обратиться къ Дружеству съ покорнѣйшей просьбой оказать въ этомъ отношеніи свое возможное содѣйствиe, сообщивъ свѣдѣнія, которыя давали бы возможность экскурсантамъ свободно ориентироваться при посѣщеніи Болгаріи.

Обращаясь съ изложенной выше просьбой, Правленіе Ялтинскаго Отдѣленія проситъ не отказать въ любезности отвѣтить на нее.

Для ознакомления со своей деятельностью, Правление одновременно съ симъ препровождаетъ заказной бандеролью годовые отчеты Ялтинскаго Отдѣленія за истекшій 1908 г.

Предсѣдатель Ялтинскаго Отдѣленія
Крымско-Кавказскаго Горнаго Клуба: А. Тянковъ.
Секретарь: А. Пракайтисъ.

Писмото на Централното настоятелство на БТД:
На № 177. До Господина Прѣдседателя на Ялтинското Отдѣ-
ление отъ Крымско-Кавказкия планински клубъ

Въ гр. Ялта, Русия.

Господине Прѣдседателю,

Съ голѣма радость посрѣщнахме извѣстието за проектираната екскурзия на Ялтинското Отдѣление отъ Крымско-Кавказкия планински клубъ въ нашата страна.

Макаръ въ писмото ви и да не става дума за числото на екскурзиантитѣ и за врѣмето, съ което ще разполагатъ, Централното Настоятелство на Българското Туристско Дружество има честь да Ви прѣпорѣча 20 — 25-дневна екскурзия съ слѣдния маршрутъ: Варна — Каспичанъ (по желѣзницата) — Абоба — обратно Каспичанъ (съ кола или пѣшъ) — Търново (съ желѣзницата) — Габрово — Шипка — Казанлъкъ — Стара-Загора (съ файтонъ) — Пловдивъ — гара Костенецъ (съ желѣзницата) — Чамъ-кория — в. Мусала — Рилския манастиръ — Самоковъ (съ файтонъ, пѣшъ или съ конь) — София (съ файтонъ или автомобилъ) — Плевенъ — Свищовъ (съ желѣзницата).

Въ показанія маршрутъ екскурзиантитѣ ще иматъ възможность да изучатъ отчасти България въ културно, историческо и природно отношение.

Отъ голѣмъ интересъ сж разкопкитѣ около Абоба (най-старата столица на българскитѣ царе, прѣдполага се даже тамъ да е приелъ християнството царь Борисъ).

Гр. В.-Търново е тоже стара столица, амфитеатрално застроено, пълнено съ исторически памятници. Близо до Търново сж развалинитѣ на римската крѣпость *Nicopolis ad Istrum* до с. Никюпъ.

Пѣтьтъ отъ В.-Търново за Габрово е почти планински и приятно е пѣтуването по него.

Отъ Габрово слѣдъ 2 — 3 часа се стига Шипченския проходъ, едно отъ важнитѣ стратегически мѣста на руската армия въ врѣме на освободителната война, а долу въ подножието на планината е руския паметникъ — манастиръ.

Отъ с. Шипка екскурзиантитѣ могатъ да се отбиятъ и въ близкото до него историческо селце Шейново, тамъ, дѣто е станалъ послѣдния рѣшителенъ бой и заробването на Сюлеймановата 40-хилядна армия.

Градъ Казанлъкъ е малъкъ, но привѣтливъ и прочутъ като центъръ на Розовата долина.

Градъ Ст.-Загора тоже има своето историческо значение. Тамъ стана първия бой на българ. опълченци, изгоренъ цѣлъ отъ тур. войски, дѣто въ послѣдствие е застроенъ и сега е единъ отъ хубавитѣ градове на южна България.

Чамъ-кория е хубава мѣстность въ политѣ на Рила планина; тя е лѣтния курортъ на тукашното висше общество.

Отъ тамъ за 4½ часа се възлиза на в. Мусала, най-високия връхъ въ България.

Рилскиятъ манастиръ Св. Иванъ е исторически, грандиозенъ, построенъ въ срѣдата на Рила планина при очарователна природа. Заслужава да бжде виденъ и разгледанъ.

Градъ Самоковъ е малъкъ провинциаленъ градъ. Прѣди години се е радвалъ на добра желѣзарска индустрия.

Градъ София е новата столица.

Градъ Плевенъ е билъ обсаденъ отъ рускитѣ войски и сега се слави съ мавзолея на Царь-Освободителя и разкошни паркове.

Свищовъ е крайдунавски търговски градъ. Отъ тамъ сж минали освободителнитѣ войски.

За показания горѣ маршрутъ ще сж нуждни около 200 лева на човѣкъ при срѣдно харчене.

Прѣпоръчваме Ви да поискате посрѣдничеството на тукашния Руски консулъ, който отъ своя страна да изходотайствува отъ Дирекцията на Българ. Държ. Желѣзници пжтуването на екскурзиантитѣ по желѣзницитѣ да бжде съ половинъ цѣна. Съ това ще се намалятъ значително разносцитѣ.

Централното Настоятелство на Българското Туристско Дружество се надѣва, че екскурзиантитѣ на Ялтинското Отдѣление отъ Кримско-Кавказкия планински клубъ ще останатъ доволни отъ прѣпоръчания маршрутъ.

Молимъ, Господине Прѣдседателю, приемете нашитѣ сърдечни поздрави.

За настоятелството:

Прѣдседатель: *Б. Ангеловъ.*

Секретарь: *А. Джанановъ.*

ВЪСТИ.

Ново клоново настоятел. — Г. Н. Луджовъ и контролта коство. — Долнобанскиятъ клонъ мисия — Ал. Фурнаджиевъ и Ив. „Ибъръ“ отъ БТД на 25. мартъ е Христовъ. ималъ общо събрание, въ което е избрано ново настоятелство въ съставъ: Прѣдседатель — А. Д. Цвѣтковъ, подпрѣдседатель — П. Пашевъ, секретарь — К. Симоновъ, домакинъ — Пъргавитѣ ибърци шедойдатъ на тазгодишния традиционенъ туристовски сборъ въ гр. Враци гово на 28. и 29. юний прѣзъ в

Белмекенъ, Крива рѣка, Джефарица, Куртово, Юндола, Чепино, Батакъ и Пещера.

Новъ клонъ на БТД. — Въ гр. Провадия се основа новъ клонъ съ име „Ташъ-хисаръ“. Пожелаваме животъ и блѣскава дѣйностъ на Ташхисарци.

Излетна служба.—В. Търновския клонъ „Трапезица“ отъ БТД е натоварилъ члена отъ сжщия клонъ г-нъ Г. Петковъ съ излетната служба въ дружеството. Той ще води блѣжки прѣзъ врѣме на излетитѣ и ще ги съобщава наврѣме въ редакцията на дружественото списание.

РАЗНИ.

Норвежко туристско бюро въ Берлинъ — Въпросътъ за основаване Норвежко туристско бюро въ Берлинъ е рѣшенъ наскоро въ Норвежкия Министерски Съвѣтъ и прѣдставенъ на гласуване въ Щортинга. Разноснитѣ за бюрото сж опредѣлени годишно 49,000 марки, като за основаването му сж видени само 10,000 м. Опредѣлената сума ще се попълни отъ помощитѣ, които ще се получатъ отъ хотелитѣ и параходитѣ — 1000 м. за основаване на бюрото и 15,000 м. за издържка на сжщото. Смѣта се бюрото да бжде държавно и управлението му да се повѣри на Норвежкитѣ държ. желѣзници. Това бюро заедно съ Шведското Reise bureau цѣли засилване пжтуването къмъ шведскитѣ и норвежкитѣ туристски мѣстности, особено пѣкъ къмъ най-сѣверния земенъ пунктъ Нордкапъ.

Канцелария за Славянската туристика.—Отъ миналата година сжществуватъ въ Прага и Петербургъ канцеларии за славянската туристика. Напоследѣкъ Пражката канцелария съ пригоденъ за цѣльта

вопросникъ се е сбърнала къмъ Търновската „Трапезица“ за отговори по всичко за българската туристика. Канцеларията е въ намѣреніе въ скоро врѣме да издаде едно капитално съчинение върху славянската туристика. Петербургската пѣкъ канцелария е съобщила, че прѣзъ настоящата година се устройватъ отъ Русия два голѣми излета по славянскитѣ земи. Исканіята за свѣдѣния за пжтуванията сж изъ България, особено за пжта отъ Видинъ по Дунава за Русе, отъ Русе по желѣзницата до Гор.-Орѣховица, Търново, Плѣвенъ, София, Царибродъ за Сърбия. Клонътъ е далъ нужднитѣ наставления и е отговорилъ на всички запитвания.

Най-голѣмата хасма въ България. — Въ послѣдната селска кжша къмъ дефилето въ с. Кричимъ (Т.-Пазарджиско) расте най-голѣмата хасма въ България. Хасмата се намира въ двора на една турска кжша, покрива цѣлия дворъ и заема пространство повече отъ декаръ. Стопанинътъ ѝ продава всѣка година въ София и Пловдивъ по хиляди килограми десертно грозде, брано отъ нея.

Г. К

ТУРИСТИКА ПОЩА.

Въ следния брой ще се помѣсти некрологъ за убития отъ злодейска ржка туристъ Ив. Хвърлевъ, прѣдседателъ на Еленския клонъ „Чумерна“.

Съобщава се на В.-Търновския клонъ „Трапезица“, че Централното настоятелство въ най-скоро врѣме ще направя постѣпка прѣдъ Министерството на Търговията и земедѣлието за отпушане помощъ за залѣсяване, както стана това миналата година.

До клоноветѣ на БТД.

Сега вече настѣпва пролѣтътъ, врѣме най-приятно за излети по долини и равнини, затова Централното настоятелство се обръща къмъ клоновитѣ настоятелства съ молба да пристоятъ за ново потѣгане на всѣкой клонъ — да се открие сезона съ тържественъ излетъ, да се прѣгледатъ и сключатъ всички работи, вършени за смѣтка на миналата година, да се прѣзапишатъ членоветѣ въ членската книга, като се прибератъ значкитѣ отъ отписанигѣ и се подѣйствува за новъ членски прирастъ; да се оцѣни успѣхътъ на миналогодишната клонова дѣйность и се начертае планъ за нови работи и способи за дѣйствие, съ което да се занимае годишното събрание на клона, При това потѣгане на клоноветѣ нека настоятелствата имъ да довнесатъ въ централната каса приноса 25% отъ прибрания досега членски вносъ и да изпратятъ въ Централното настоятелство наврѣме отчетитѣ си, бѣлжкитѣ за зимнитѣ излети и забавления на клона и всички друли свѣдѣния, които се искатъ отъ чл. 64 на централния уставъ.

Отъ централното настоятелство.

О Б Я В И.

Пѣтеводителъ на гр. Велико-Търново и околността му, съ 30 худож. изработени образи и една карта на Велико-Търновския окръгъ.

Издание на Велико-Търновското туристско дружество „Трапезица“.

ГЛАВЕНЪ СКЛАДЪ ВЪ ДРУЖЕСТВОТО.

Намира се за проданъ въ София у книжарницата на Т. Джамджиевъ и въ Плъвенъ у книжарницата на Л. Дандуловъ.

Цѣна 3 л., отстѣпя се за 2.

В.-Търново, 1909 г.

Трети 45 години.

Открива се подписка за година VIII. (1909) на
БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ Списание за туризъмъ
и природоописание.
Органъ на Българск.
Туристско Друж.

РЕДАКТОРЪ: С. Д. СКРИНСКИ.

Отъ 1. януарий 1909 г. сп. „Български туристъ“ влизз въ VIII. година на своето съществуване. Днесъ то е единственото спортно списание у насъ, въ което се описва българската природа и сръдствата за добирание до нея.

Въ VIII. годишнина ще се застъпятъ отдѣлитѣ: I. природоописание, II. туристски спортъ, III. патриотично възпитание, IV. туристска хроника, V. отзиви, VI. вѣсти, VII. книжнина, VIII. разни, IX. туристска поща.

Въ списването на „Български туристъ“ прѣзъ VIII. му година ще взематъ участие слѣднитѣ сътрудници: Г. Козаровъ, архитектъ, д-ръ П. Стояновъ, лѣкаръ, д-ръ А. Теодоровъ-Баланъ, професоръ, капитанъ Добревъ, д-ръ Ст. Н. Чомаковъ, адвокатъ, Н. Бозовъ, Б. Ангеловъ, д-ръ А. Златаровъ, Н. Костовъ, д-ръ Х. Ивановъ, д-ръ Хр. Пиперовъ, А. Гечевъ, Б. Образописовъ, Ф. Сплитекъ, Н. Додовъ, А. Д. Цвѣтковъ, д-ръ М. Панчевъ, Н. Алексиевъ, К. Чорбановъ, Д. Стеревъ, учители, А. Д. Пановъ, Ст. Радучевъ, А. Джанановъ, И. Бурешъ и др.

„Български Туристъ“ излиза всѣки мѣсець (освѣнъ юлий и августъ). Годишна цѣна за нечленове на дружеството въ България е 2 лева, а въ чужбина — 2.50 фр. Членоветѣ го получаватъ сръщу единъ левъ.

Записването абонати въ София става въ книжарницата на Б. Касжровъ и въ редакцията на сп. „Родина“, а въ провинцията — въ клоноветѣ на Българското Туристско Дружество и въ всички т.пощенски станции.

Приематъ се за послѣдната страница на списанието обяви отъ хотелджии, гостинничари, продавачи на туристски вещи и т. п. при най-износни цѣни.